



POJEM · SPOLEČNOST A VZDĚLÁVÁNÍ

Adultismus

Děti a dospělí nemají vždy stejné schopnosti ani odpovědnost. Adultismus ale upozorňuje na situace, kdy o moci, důvěryhodnosti nebo možnosti rozhodovat nerozhoduje konkrétní riziko či schopnost, nýbrž samotné postavení dítěte a dospělého.

Adultismus je soubor postojů, praktik a mocenských uspořádání, které na základě věku nebo statusu dítěte systematicky zvýhodňují dospělé a omezují autonomii, hlas nebo možnost dětí a mladých lidí jednat jako samostatní aktéři.

1903

Patterson Du Bois použil slovo adultismus v knize Fireside Child-Study v jednom z prvních doložených významů blízkých dnešnímu.

Co pojem popisuje

Jednání i pravidla

Může jít o chování jednotlivce, kulturní očekávání i pravidlo rodiny, školy nebo jiné instituce.

Moc, ne nutně zlý úmysl

Adultismus nemusí být vědomý ani nepřátelský. Dospělý může chtít chránit, vychovávat nebo udržet pořádek.

Rozhoduje zdůvodnění

Otázkou je, zda pravomoc odpovídá konkrétnímu riziku, schopnosti či odpovědnosti — a zda není širší, než je nutné.

Podle čeho se může poznat v běžné situaci

Nahoře konkrétní funkce pravidla, pod ní možný posun k moci založené na statusu. Samotný příklad adultismus automaticky neprokazuje; podstatné jsou okolnosti a důvod.

PROSTŘEDÍ



Škola 3× výuka a školní pravidla



Domov 1× rodinná pravidla



Vztahy 2× respekt a rozhodování

Oznámit odchod na toaletu, aby učitel věděl, kde se žák nachází.

Žádat před třídou o svolení a předat učiteli rozhodnutí o tělesné potřebě.

Potřeba koordinace sama neurčuje, zda je nutné svolení.

Zakázat otevřený sladký nápoj vedle počítače kvůli konkrétnímu riziku.

Zakázat žákům veškeré pití v hodině, zatímco učitel pít smí.

Rozdílné pravidlo potřebuje rozdíl, který je pro situaci podstatný.

Určit pořadí mluvčích, aby mohla probíhat společná diskuse.

Považovat nesouhlas s pravidlem sám o sobě za neposlušnost.

Struktura a podpora autonomie mohou existovat současně.

V nebezpečné situaci dítě nejprve zastavit a důvody vysvětlit později.

Ukončit běžnou otázku větou „protože jsem rodič“ bez dalšího důvodu.

Bezprostřední ochrana nevyžaduje předchozí vyjednávání.

Posoudit názor podle argumentu a zkušeností mluvčího.

Odmítnout jej pouze slovy „jsi ještě dítě“ nebo „až budeš starší, pochopíš“.

Věk může být relevantní; neměl by nahrazovat posouzení obsahu.

Požadovat, aby si lidé navzájem neskákali do řeči.

Vyžadovat to jen od dítěte a jeho vlastní řeč běžně přerušovat.

Dvojitý metr ukazuje, zda jde o obecnou zásadu, nebo pravidlo hierarchie.

Ne každé omezení dítěte je adultismus: rozhodující je vztah mezi konkrétním rozdílem a rozsahem omezení.

Krátký test pravidla nebo rozhodnutí

1 Jaký konkrétní problém řeší?

„Pořádek“ nebo „respekt“ ještě neříká, co by se bez pravidla stalo.

2 Je věk skutečně podstatný?

Která konkrétní schopnost, zkušenost nebo odpovědnost se liší?

3 Existuje méně omezující řešení?

Například oznámení místo svolení nebo řešení konkrétního zneužití místo plošného zákazu.

4 Platí pravidlo pro obě strany?

Pokud ne, jaký relevantní rozdíl ospravedlňuje dvojitý metr?

5 Může dítě ovlivnit věc, která se ho týká?

Možnost promluvit není totéž jako být brán vážně.

6 Kdo má výhodu a kdo nese náklady?

Provozní potřeba instituce může být legitimní, není však automaticky potřebou dítěte.

Kdy jde o odůvodněný rozdíl

Bezprostřední nebezpečí

Zastavit malé dítě vbíhající do vozovky chrání život před rizikem, které nemusí umět posoudit.

Koordinace skupiny

Hlašení se nebo seznam řečníků může umožnit, aby se ve třídě dostalo ke slovu více lidí.

Ochrana ostatních

Omezit hluk, který brání druhým pracovat, vychází z dopadu jednání, ne ze samotného věku.

Rozvíjející se schopnosti

Míra ochrany, vedení a samostatnosti se má měnit podle konkrétního rozhodnutí a schopností dítěte.

NÁSTROJ K ROZBORU, NE NÁLEPKA

Pojem může zviditelnit mocenské vztahy, které se kvůli své každodennosti přehlížejí, ale může se používat i příliš volně. Děti nejsou stejnorodá skupina a pravidlo vhodné pro tříleté dítě může nepřiměřeně omezovat sedmnáctiletého člověka. Adultismus je proto užitečnější pro zkoumání vztahů a institucí než jako tvrzení, že každý dospělý děti vědomě diskriminuje.

CELÉ HESLO NAJDEŠ NA

libertypedie.cz/wiki/Adultismus

Stav k revizi 3484 z 1. 9. 2026 · plakát vytvořen 1. 9. 2026

Obsah plakátu i hesla: CC BY-SA 4.0

